

Інституційне забезпечення кросрівневої взаємодії економічних систем у період глобальних конфліктів

Козак Петро Зеновійович ¹

Опубліковано	Секція	УДК
28.02.2025	Економіка	338.24:332.1:35.072.2(100)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18480247>

Анотація. У статті визначено інституційні аспекти забезпечення кросрівневої координації економічної діяльності в умовах глобальних конфліктів. Проаналізовано основні фактори впливу на економічні процеси під час глобальних потрясінь та окреслено проблеми, що супроводжують координацію економіки в період геополітичної кризи.

Особлива увага приділена напрямам удосконалення інституційних рівнів, управлінських структур, стратегічних партнерств та механізмів економічної безпеки, а також розвитку каналів міжрівневої взаємодії. Досліджено необхідність посилення інституційних інструментів міжрегіональної співпраці, що сприяють єдності країни та відбудові економіки у посткризовий період.

Ключові слова: економічна безпека, глобальна нестабільність, антикризова політика, інституційне забезпечення, регіональна синергія, міждержавна взаємодія, адаптивне управління, стійкість економічних систем.

Institutional support for cross-level interaction of economic systems during periods of global conflictsy

Abstract. The growing tension in global interstate relations is shaping a new architecture of the world economy, within which sanction mechanisms, energy independence, the stability of logistics chains, as well as the transformation of traditional formats of economic cooperation are beginning to play a key role. The reduction of international support, the reduction of integration platforms and the dominance of politically oriented economic instruments are leading to a revision of the strategies for the functioning of management institutions.

In such conditions, institutional stability and adaptability become a priority, as they ensure the stability of economic policy, maintain investment activity and maintain the level of employment of the population.

The aim of the article is to identify key aspects of cross-level coordination of economic activity in the context of crisis phenomena arising from the transformations of international relations. It has been established that under such circumstances, cross-level interaction plays the role of a mechanism for forming models for minimizing risks and ensuring development in periods of systemic shocks.

¹ кандидат економічних наук, докторант кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Луцький національний технічний університет (Луцьк, Україна)

Thus, cross-level coordination of economic activity acts as a catalyst for economic adaptation, ensuring the state's ability to respond to new challenges and maintain the stability of the socio-economic system in conditions of global instability.

The article identifies the institutional aspects of ensuring cross-level coordination of economic activity under conditions of global conflict. Key factors influencing economic processes during global shocks are analyzed, and the challenges accompanying economic coordination in periods of geopolitical crisis are outlined.

Special attention is given to directions for improving institutional levels, governance structures, strategic partnerships, and mechanisms of economic security, as well as the development of channels for inter-level interaction. The study examines the need to strengthen institutional instruments of interregional cooperation that contribute to national unity and support economic recovery in the post-crisis period.

Keywords: economic security, global instability, anti-crisis policy, institutional support, regional synergy, interstate cooperation, adaptive management, resilience of economic systems.

Вступ

Наростання напруженості у глобальних міждержавних відносинах формує нову архітектуру світової економіки, у межах якої ключову роль починають відігравати санкційні механізми, енергетична незалежність, стійкість логістичних ланцюгів, а також трансформація традиційних форматів економічного співробітництва. Зменшення міжнародної підтримки, скорочення інтеграційних платформ та домінування політично орієнтованих економічних інструментів зумовлюють перегляд стратегій функціонування управлінських інститутів.

У таких умовах інституційна стійкість та адаптивність набувають пріоритетного значення, оскільки забезпечують стабільність економічної політики, підтримання інвестиційної активності та збереження рівня зайнятості населення.

Метою статті є визначення ключових аспектів кросрівневої координації економічної діяльності в умовах кризових явищ, що виникають унаслідок трансформацій міжнародних відносин. Встановлено, що за таких обставин кросрівнева взаємодія відіграє роль механізму формування моделей мінімізації ризиків та забезпечення розвитку в періоди системних потрясінь.

Таким чином, кросрівнева координація економічної діяльності виступає каталізатором економічної адаптації, що забезпечує здатність держави реагувати на нові виклики та підтримувати стійкість соціально-економічної системи в умовах глобальної нестабільності.

Результати

Наслідком конфліктів різного масштабу стає фрагментація ланцюгів постачання, що проявляється у вигляді логістичних порушень, втрати доступу до портів та транспортних шляхів. Очевидно, що кожен учасник економічної діяльності повинен демонструвати високу гнучкість та адаптивність, однак найбільші виклики виникають перед підприємствами, насамперед у сфері логістики та організації постачання. За відсутності оперативних управлінських рішень існують значні ризики втрати ринкових позицій і конкурентних переваг.

На регіональному рівні простежується зростання навантаження на інфраструктуру, що обумовлено необхідністю компенсації втрачених виробничо-логістичних можливостей. Ефективно впоратися із цим завданням дозволяє належно налагоджена координація між підприємствами регіону, яка забезпечує принцип безперервності поставок.

На державному рівні розрив ланцюгів постачання передбачає вирішення завдань, пов'язаних із міждержавною допомогою, створенням альтернативних маршрутів транспортування та забезпеченням стійкості критичної інфраструктури [1, 2].

Також важливою функцією держави є координація діяльності приватного сектору шляхом надання субсидій і впровадження регуляторних пом'якшень у ключових сферах. У зв'язку з викликами, які виходять за межі національних кордонів, кросрівнева координація економічної діяльності набуває наднаціонального виміру (рис. 1.1.). На цьому рівні країни-партнери, усвідомлюючи потенційні ризики поширення кризових процесів, самостійно ініціюють надання допомоги у сфері логістики та зняття окремих обмежень.

<i>Зміст трансформації</i>	Підвищує рівень координації за критерієм створення умов для оптимальної реалізації потенціалу економіки	II " Нормативно-правова трансформація " (висока вірогідність)	IV " Інституційна трансформація " (висока вірогідність)
	Активний вплив на координацію за критерієм позитивної трансформації з точки зору підвищення узгодженості та оперативності міжрівневої взаємодії	I " Просторово-територіальна трансформація " (допустима вірогідність)	III " Цифрово-комунікаційна трансформація " (допустима вірогідність у короткостроковому періоді)
	Підсилення		Функціональність
<i>Характер впливу на державну економіку і стабільність інституцій</i>			

Рис. 1.1. Класифікація типів трансформації кросрівневої координації економічної діяльності в умовах міждержавних конфліктів (авторська розробка)

Таким чином, кросрівнева координація дедалі більше визначає здатність міжнародної спільноти реагувати на глобальні кризи. Крім вирішення проблем розриву ланцюгів постачання, слід враховувати зростаючу роль санкцій та експортних обмежень як інструментів впливу на кросрівневу координацію в умовах міжнародних конфліктів [3, 4].

Ці заходи вже стали потужним чинником трансформації глобальної економічної архітектури, змушуючи країни переносити виробничі потужності та економічні інтереси до держав-партнерів (політика friendshoring) і, навпаки, скорочувати економічні

відносини з країнами, що демонструють агресивну поведінку (політика de-risking). Такий процес формує як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку кросривневої координації економічної діяльності.

Для підприємств санкційні обмеження створюють необхідність пошуку нових ринків збуту та альтернативних шляхів постачання. Найбільш поширеними є заборони на експорт товарів подвійного призначення та обмеження доступу до фінансових ринків переважно західних країн. Це призводить до збільшення витрат, пов'язаних із трансформацією внутрішньої організаційної структури та правовою оцінкою діяльності.

На регіональному рівні санкції часто виступають каталізатором інновацій або стимулюють давно назрілі структурні зміни. Важливо зазначити, що санкційні заходи впливають на весь економічний ланцюг, охоплюючи всіх його учасників. Тому ефективна кросривнева координація сприяє формуванню горизонтальних контактів між регіонами, що не перебувають під санкційним тиском [5, 6].

На державному рівні показовим є досвід України, яка використовує експортні обмеження для запобігання обходу санкцій з боку Російської Федерації. Водночас країна здійснює підтримку підприємств-експортерів та галузей, що втратили ринки збуту, через співпрацю з міжнародними партнерами, спрощене кредитування та впровадження компенсаційних механізмів.

На міждержавному рівні ефективність санкцій залежить від узгодженості дій усіх учасників, що підтверджує практика багатьох країн. У цьому контексті формуються стратегічні рамки, що визначають подальшу технологічну ізоляцію окремих держав, що змінює глобальну структуру світової економіки. Таким чином, санкції та експортний контроль виступають не лише обмежувальними, а й стимулюючими чинниками кросривневої координації економічної діяльності.

Наступною наслідковою ознакою геополітичних конфліктів, що істотно впливає на кросривневу координацію, є фінансова сегментація. Вона пов'язана з банківськими обмеженнями, ускладненим комплаєнсом та санкціями на міжнародні платежі, що значно коригує механізми економічної взаємодії.

На різних рівнях управління цей вплив проявляється таким чином [7, 8, 9]:

- Рівень підприємства. Зростають витрати на транзакції через необхідність залучення посередників. З одного боку, це ускладнює операційну діяльність, а з іншого — спонукає підприємства до більш прозорої та дисциплінованої роботи, без якої неможлива ефективна співпраця з ключовими міжнародними партнерами.

- Рівень регіонів. Спостерігається скорочення потоку інвестицій у певні території та обмеження інноваційного капіталу. Це призводить до переорієнтації економіки регіону з глобального на місцевий рівень, що проявляється у фокусі на місцеві фінансові установи, застосуванні альтернативних фінансових інструментів та створенні координаційних центрів для дружніх економік.

- Рівень держави. Фінансова фрагментація створює загрози стійкості фінансової системи, проте водночас стимулює формування власної платіжної системи. Держава повинна зосередити увагу на валютному регулюванні, резервних фінансових механізмах, створенні системи кредитування та забезпеченні правової бази для залучення міжнародної фінансової підтримки.

- Глобальний рівень. Мова йде про конкуренцію платіжних систем та фінансових рамок, зокрема SWIFT та китайської SIPS. Оскільки три ключові гравці — США, ЄС та країни Глобального Півдня — постійно регулюють санкції та стикаються з розбіжностями у цій сфері, формується динамічна фінансова архітектура з постійною зміною правил гри. Це спонукає до безперервної координації між державами, де провідну роль у кросривневій координації економічної діяльності під час глобальних конфліктів відіграють питання енергетики та сировини.

Енергетичні ресурси та сировинна база залишається центром світової економіки, і будь-які потрясіння у цій сфері спричиняють ланцюгові ефекти у всіх галузях економіки. Кросрівнева координація економічної діяльності виступає інструментом, здатним збалансувати наслідки форс-мажорних подій.

Дослідження показують, що підприємства стикаються з низкою суттєвих ризиків, обумовлених нестабільністю у сфері енергетики та ресурсів, зокрема:

- неможливість здійснення фінансового планування,
- потреба у зміні постачальників або ринків з більш вигідними цінами,
- зростання логістичних витрат та потреб у страхуванні,
- розширення джерел енергії.

Вирішенню цих завдань сприяють конкретні стратегічні рішення для забезпечення енергетичної стійкості, такі як відмова від довгострокових контрактів, формування сировинних запасів та локалізація приватного енерговиробництва. Індустріальні регіони особливо уразливі до енергетичних потрясінь. Якщо енергопостачання нестабільне в межах регіону, це ставить під загрозу функціонування кластерів підприємств, що, у свою чергу, підриває конкурентоспроможність регіону.

Суттєво зростає потреба в енергетичних програмах, що призводить до збільшення витрат. За таких обставин кросрівнева координація забезпечує збалансовану участь підприємств, місцевих громад та регіональних органів влади, сприяє співпраці регіонів з міжнародними фондами допомоги для забезпечення переходу на альтернативні джерела енергії. Крім того, кросрівнева координація допомагає знаходити рішення щодо взаємозаміщення сировини, наприклад, шляхом зміни ресурсної бази металургійних комбінатів.

Енергетичні проблеми на рівні держави виступають стратегічною загрозою. З огляду на це держава повинна переглядати перелік своїх геополітичних партнерів, втручатися у регулювання цін на енергоносії та створювати й удосконалювати власну енергетичну інфраструктуру. За умов військових дій держава координує свої дії в енергетичному секторі з регіональними органами влади, суб'єктами господарювання та міжнародними організаціями, щоб забезпечити резерви та безперервність постачання ресурсів.

На глобальному рівні війни та конфлікти спричиняють реорганізацію енергетичних консорціумів, перегляд державних контрактів з енергетичними корпораціями та диверсифікацію шляхів постачання. Це призводить до змін у механізмах світової торгівлі ресурсами та перегляду економічних норм. Особлива увага приділяється правовому врегулюванню ризиків невиконання контрактів, і кросрівнева координація в цьому випадку стає ключовим елементом адміністрування енергетичної безпеки.

Ще одним важливим фактором впливу конфліктів на кросрівневу координацію економічної діяльності є трудова міграція. Масове переміщення кадрів під час війни створює додаткове навантаження на всі рівні управління.

На мікрорівні це проявляється у зменшенні компетентності працівників та зниженні продуктивності праці. На наступному етапі спостерігається притік працівників з іншими компетенціями та ціннісними установками, що зумовлює тривалий процес адаптації [10, 11].

Окрім цього, зростає ризик професійного вигорання та зниження продуктивності праці, адже скорочення штату призводить до перенавантаження залишених кадрів. Внаслідок еміграції працівників втрачаються знання та компетенції, що змушує підприємства пристосовуватися та впроваджувати стратегії кросрівневої координації персоналу.

Зокрема, робота HR-підрозділів та професіоналів повинна зосереджуватися на подоланні культурних бар'єрів:

1. Інтегрувати гнучкі моделі організації праці, такі як гнучкий графік, дистанційна робота та контракти на конкретні види робіт.
2. Стимулювати програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації персоналу.
3. При підборі кадрів звертати увагу на універсальні крос-функціональні навички, рівень розвитку та комунікативні компетенції.
4. Покращувати співпрацю з навчальними закладами для залучення та постійного розвитку персоналу.

В умовах глобальних криз конкуренція за таланти зростає, що зумовлює підвищення заробітної плати та встановлення жорсткіших вимог до кандидатів. Підприємства розробляють корпоративні програми, що включають різноманітні механізми підтримки, щоб збільшити позитивні фактори мотивації персоналу.

Оскільки світ поступово глобалізується, спостерігається синхронізація заробітних плат, особливо для висококваліфікованих працівників. Крос-функціональна координація забезпечує зв'язок між підприємствами та місцевими органами влади, сприяє реалізації державних програм підтримки підготовки кадрів. На рівні підприємств кросрівнева координація стає інструментом перетворення кризи трудової міграції на нові можливості та конкурентні переваги.

На державному рівні спостерігається подвійна ситуація. Країни, з яких відбувається еміграція, як у випадку України, зіштовхуються з дефіцитом професіоналів. Країни, що приймають вимушених переселенців, повинні бути готові до значного навантаження на соціальну інфраструктуру.

Водночас залучення трудових ресурсів приносить більші економічні вигоди, ніж їх відтік, оскільки економіка країни, яка приймає працівників, здатна швидко інтегрувати їх у виробничий процес за умілого управління ситуацією.

Приклад Польщі, яка прийняла сотні тисяч громадян України, демонструє, що це дозволило розвинути нові галузі та збільшити бюджети на всіх рівнях управління. Питання адаптації до змін очевидно різниться для держав, що приймають людей, та тих, які їх втрачають. Основним моментом у цьому контексті є перекваліфікація та перенавчання кадрів.

На прикладі Польщі та України видно, що приймаюча сторона створює регіональні програми навчання та запускає роботу кластерів індустріальних парків. Перед громадами, де відбувається відтік населення, стоять кардинально інші завдання, зокрема мотивація молоді залишатися через різноманітні програми підтримки та акцент на розвиток малого бізнесу.

Варто відзначити явище конкуренції за кадри між обласними адміністраціями та великими містами. В умовах кризових ситуацій посилюється внутрішня конкуренція, і кросрівнева координація допомагає збалансувати ці процеси, запобігаючи критичному дефіциту кадрів як в обласних центрах, так і в регіонах загалом.

Серед факторів, які впливають на підтримання рівноваги між цими двома рівнями управління, виділяють податкові інструменти, сприятливі умови оренди житла та створення локальних екосистем для діяльності молоді.

На державному рівні кросрівнева координація економічної діяльності відбувається за схожими принципами, що й на регіональному рівні, але містить додаткові аспекти [12, 13, 14]:

- Підвищений рівень перекваліфікації кадрів для вирішення дефіциту в ключових сферах.
- Візові стратегії для залучення висококваліфікованих працівників.
- Програми лояльності для іноземних фахівців.
- Створення системи соціальної рівноваги між вітчизняними та іноземними працівниками.

На міжнаціональному рівні трудова міграція, спричинена конфліктами, потребує кросрівневої координації міжнародних організацій та міждержавних угод. На нашу думку, рішення, що приймаються на національному рівні без урахування міжнародного контексту, часто підривають економічну безпеку, а надалі – і національну безпеку багатьох країн.

Загалом проблематика міграції кадрів тісно пов'язана з таким явищем, як регуляторні розбіжності між економічними блоками. У сучасних реаліях спостерігається формування окремих економічних об'єднань, що посилює як міжнародну, так і внутрішньодержавну напругу.

У межах міжнаціональних економічних зв'язків регуляторні розходження зумовили виокремлення чотирьох глобальних центрів впливу — Європи, США, Китаю та країн BRICS. Кожен із них сформував власні економічні механізми регулювання та систему правових норм господарської діяльності:

1. Стандартизація. У цій сфері домінує Європейський Союз, який застосовує уніфіковані стандарти, що перетворилися на інструмент політичного впливу, оскільки від їх дотримання залежать умови доступу до світових ринків.

2. Контроль за хімічними речовинами та запобігання їх шкідливому впливу на населення. Це передбачає реєстрацію значних обсягів виробництва й постачання хімічних речовин, оцінку ризиків їх застосування та регламентацію галузей використання небезпечних сполук.

3. Європейська відповідність (CE-маркування). Це маркування продукції, яке підтверджує відповідність технічним вимогам, встановленим Європейським Союзом, і гарантує безпечність продукції для споживачів.

4. Вертикальний інструмент кросрівневої координації економічної діяльності. Він інтегрує законодавчі стандарти ЄС у систему контролю якості на підприємствах, сприяючи підвищенню прозорості та конкурентоспроможності виробництва.

5. ISO (Міжнародна організація зі стандартизації). Це міжнародна структура, що розробляє стандарти для різних видів діяльності, охоплюючи понад 160 країн світу. Дотримання стандартів ISO підвищує ділову репутацію підприємств, надає переваги в тендерах і закупівлях, а також спрощує уніфікацію процесів між підприємствами різних держав.

6. Соціальна відповідальність бізнесу та забезпечення екологічної безпеки. Недотримання відповідних норм виступає бар'єром для діяльності підприємств на ринках США, Європи та Японії.

7. Розбіжності у підходах до захисту даних. Насамперед це ставлення до конфіденційності персональної інформації. У Європі діє Регламент про захист персональних даних (GDPR), який спрямований на забезпечення прав громадян щодо обробки їхніх персональних даних. У Китаї функціонує Закон про безпеку даних (Data Security Law, DSL), що орієнтований переважно на регулювання кіберпростору та захист критичної інфраструктури.

Для України такі регуляторні розбіжності між глобальними економічними блоками створюють як виклики, так і можливості, відкриваючи перспективи формування власної моделі інтеграції у світову економічну систему.

Внутрішньодержавні регуляторні розбіжності проявляються у нерівномірності засвоєння стандартів, встановлених різними глобальними економічними блоками. В Україні це особливо помітно на прикладі західних областей — Львівської, Закарпатської та Волинської, які активно інтегровані у співпрацю з Європейським Союзом. Натомість інші регіони країни здебільшого орієнтовані на азійські ринки або зосереджені виключно на внутрішньому економічному середовищі.

Таке територіальне розбалансування значною мірою зумовлене інституційною неспроможністю місцевих органів влади та слабкістю бізнес-середовища. Ключовим напрямом подолання цієї проблеми є розвиток кросрегіональних платформ співпраці, що виконують функцію посередництва між національним бізнесом та різними системами міжнародних стандартів, які в умовах сучасних геополітичних протистоянь суттєво різняться між собою [15, 16, 17, 18].

Аналіз економічних блоків у контексті кросрівневої координації економічної діяльності під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну свідчить про формування нових механізмів стратегічного управління у сферах безпеки, енергетики, фінансів та технологій. У результаті кросрівнева координація поступово трансформується із традиційних вертикальних зв'язків у площину взаємодії держави з глобальними економічними альянсами (рис. 1.2.).

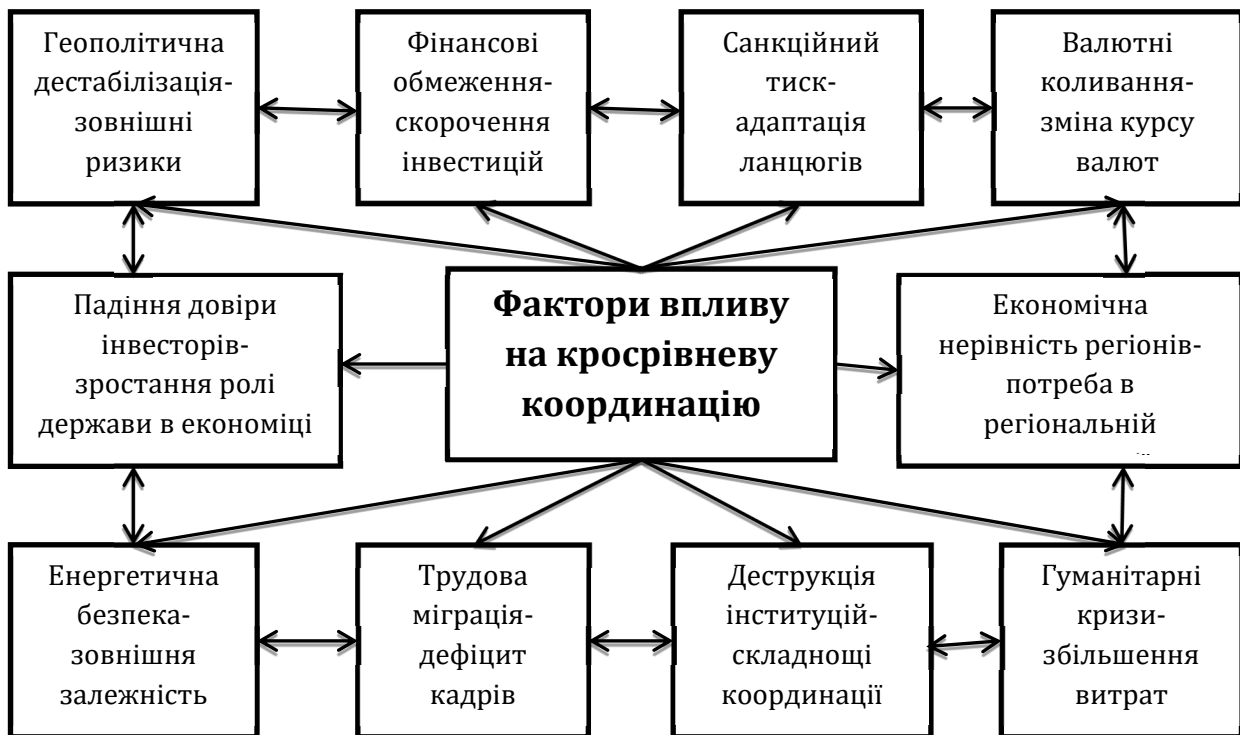

Рис. 1.2. Ключові фактори впливу міжнародних конфліктів на кросрівневу координацію економічної діяльності (авторська розробка)

Утворилися два умовні рівні економічних блоків. Перший — західний блок, який здійснює економічну підтримку України, посилює санкційний тиск на агресора та сприяє забезпеченню макроекономічної стійкості держави. Основними учасниками цього процесу є Європейська комісія, Світовий банк, Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Другий рівень становлять економіки авторитарного типу, що прагнуть зменшити залежність від західних держав у сферах фінансів, логістики та сировинних ресурсів, формуючи альтернативні канали міжнародної взаємодії.

Унаслідок такого блокового поділу світової економіки Україна фактично інтегрувалася до європейського економічного простору. Понад 60% українського експорту нині орієнтовано на ринки Європейського Союзу. Крім того, розвиваються спільні платформи економічної співпраці, а також посилюється субнаціональне партнерство між містами, зокрема Львів — Вроцлав, Дніпро — Марсель.

Підсумовуючи, можна зазначити, що попри глибокі економічні виклики, спричинені військовою агресією Російської Федерації, Україна отримала унікальну можливість зміцнити свої інституційні спроможності та посилити інтеграцію у структуру європейського економічного простору.

Висновки

Проведене дослідження підтверджує, що кросрівнева координація економічної діяльності в умовах міжнародних конфліктів виступає не лише механізмом управління економічними процесами, але й важливим компонентом забезпечення стійкості та функціональної цілісності держави. Встановлено, що ефективна взаємодія інститутів кросрівневої координації формує прогресивну модель економічного розвитку в періоди зовнішніх потрясінь.

Отримані результати свідчать, що синхронізація управлінських рішень між рівнями влади забезпечує дієвий адаптивний механізм мінімізації негативних економічних наслідків глобальних конфліктів та сприяє зміцненню економічної безпеки держави.

Практична цінність проведеного дослідження полягає у можливості застосування його результатів для розроблення та впровадження гнучких моделей державного економічного управління, орієнтованих на підвищення стійкості системи в нестабільних умовах.

Наголошено, що оптимізація інституційного забезпечення кросрівневої координації набуває дедалі більшого значення на національному та наднаціональному рівнях, оскільки міжрівнева взаємодія дедалі більше залежить від зовнішньої співпраці, інтеграційних процесів та міжнародного партнерства.

Таким чином, кросрівнева координація економічної діяльності постає стратегічним пріоритетом державної політики, спрямованої на зміцнення економічної стійкості, забезпечення національної безпеки та підтримання сталого розвитку в умовах глобальної нестабільності.

Список використаних джерел

1. Євчак Ю. Б., Зарді А., Лазур Я. В., Очкаї Д., Санченко А. Є., Сошников А. О., Устименко В. А., Фетько Ю. І. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник / за заг. ред. В. А. Устименка; ред.-упоряд. Гук А. К., Санченко А. Є. — Київ, 2020. — 152 с. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi65/0048403.pdf>
2. Білак О. П. Конституційно-правові основи транскордонного співробітництва у сфері діяльності органів місцевого самоврядування : кваліфікаційна наукова праця (кандидатська рукописна) / О. П. Білак. — Ужгород : УжНУ, 2020. — (рукопис). — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/29327>
3. Зеліч В. В. Теоретичні засади здійснення транскордонного співробітництва підприємств // *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. — 2018. — С. 756–762. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/bitstreams/f665c507-3c0c-4281-bdb4-7a6a53c91936/download>
4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями : Закон України (текст та українська редакція на сайті Верховної Ради). — Електронний ресурс. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106
5. Координація процесу відбудови та відновлення з політикою регіонального розвитку в Україні : аналітичний документ / Decentralization.gov.ua (U-LEAD). — 2023. —

53 с. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1293/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>

6. План відновлення України. Матеріали робочих груп (сектор «Будівництво, містобудування, модернізація міст і регіонів України») : робочі матеріали Плану відновлення (матеріали робочої групи). — 2022. — (PDF, має нумерацію сторінок і розділи про координацію проєктів). — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf>

7. План відновлення та розвитку Новотроїцької селищної територіальної громади на період до 2027 року. — 2024. — Електронний ресурс. — Режим доступу: https://www.nts.gov.ua/images/9_economika/plan_vidnovlenya_do_2027/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%97%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A1%D0%A2%D0%93%20%5B446%5D_compressed.pdf

8. Міністерство фінансів України. Огляд фінансових ринків України та системи корпоративного управління для сталого відновлення. — Київ : Мінфін, 2024. — 179 с. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://mof.gov.ua/storage/files/PDF%20-%20%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

9. Міністерство фінансів України. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року. — Київ : Мінфін, 2020. — 104 с. — Електронний ресурс. — Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf

10. Фінансова політика України в умовах європейської інтеграції: збірник тез наукових доповідей за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Львів, 25 березня 2022 р. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. — 309 с. — Електронний ресурс. — Режим доступу: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/Zbirnyk_03.2022.pdf

11. Ukraine Facility / План для Ukraine Facility. RDNA3 — Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (частини з фінансування і сегментації потреб за регіонами). — 2024. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

12. Сущенко Р., Ільченко Н. Адаптація ланцюгів постачання до викликів воєнного стану / Р. Сущенко, Н. Ільченко // *Товари і ринки (International Scientific and Practical Journal «Commodities and Markets»)*. — 2023. — № 1 (45). — С. 4–16. — Електронний ресурс. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/369521057_Adaptacia_lancugiv_postacanna_do_v_iklikiv_voennogo_stanu

13. Даркович А., Гнида О. Де Централізація? Тенденції взаємодії місцевого самоврядування та органів державної влади на місцях / А. Даркович, О. Гнида // *Kiev*

School of Economics: сайт. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://kse.ua/ua/kse-research/de-tsentralizatsiya-tendentsiyi-vzayemodiyi-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-organiv-derzhavnoyi-vladi-na-mistsyah>

14. UN Regional Information Centre. Ukraine: Over 6 Million Refugees Spread Across Europe / UN Regional Information Centre. — 2024. — 11.09.2024. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://unric.org/en/ukraine-over-6-million-refugees-spread-across-europe>

15. Лібанова Е. Після війни. Скільки українців повернеться з-за кордону та яким буде населення - 2030 / Е. Лібанова // New Voice : сайт. — 10.12.2022. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/skilki-ukrajinciv-vijihalo-za-kordon-libanova-rozpovila-pro-naselennya-pislya-viyini-novini-ukrajini-50289917.html>

16. Лібанова Е. Цього я дуже боюсь. Чи повернуться українці з-за кордону / Е. Лібанова // New Voice : сайт. — 10.09.2024. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/naselennya-ukrajini-libanova-rozpovila-chi-povernutsya-ukrajinci-z-za-kordonu-50449559.html>

17. Борщевський В. В., Василиця О. Б., Матвеев Є. Е. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку / В. В. Борщевський, О. Б. Василиця, Є. Е. Матвеев // Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування. — 2022. — № 2(76). — С. 30–35. — DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5>

18. Ємець В. В. Економічний розвиток у повоєнний період в Україні: загальні аспекти / В. В. Ємець // Інвестиції: практика та досвід. — 2022. — № 7–8. — С. 51–56. — DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.7-8.51>